

**Ўзбекистон Республикасида банклар
томонидан нақд пул муомаласига доир
ишларни ташкил этиш тўғрисидаги
ЙЎРИҚНОМА**

Мазкур Йўриқномага қуйидагиларга мувофиқ ўзгартиришлар киритилган
АВ 28.12.2018 й. 3003-1-сон билан рўйхатга олинган МБ Бошқарувининг Қарори,
АВ 17.04.2019 й. 3003-2-сон билан рўйхатга олинган МБ Бошқарувининг Қарори

Муқаддима

- 1-боб. Умумий қоидалар
- 2-боб. Нақд пул муомаласини ташкил этиш
- 3-боб. Банк кассаларидаги нақд пул қолдиқларига лимитлар белгилаш ва уларга риоя этилишини назорат қилиш
- 4-боб. Хўжалик юритувчи субъект кассасидаги нақд пуллар қолдиғига лимит ўрнатиш ва нақд пул тушумларини банк кассаларига топшириш
- 5-боб. Банк кассаларидан миждозларга нақд пул берилишини ташкил этиш
- 6-боб. Бош бошқармалар томонидан банкларни нақд пуллар билан таъминлаш
- 7-боб. Бош бошқармалар томонидан тегишли ҳудуддаги банклар ўртасида нақд пулларни қайта тақсимлаш
- 8-боб. Яқуний қоида
  - 1-илова. Ҳисоб-китоб маълумотномаси
  - 2-илова. Иш ҳақи ва унга тенглаштирилган тўловларга банк кассаларидан нақд пулларни бериш календари
  - 3-илова. Айланма кассани нақд пуллар билан таъминлаш учун буюртма
  - 4-илова. Вилоят (Республика, шаҳар) бўйича банк айланма кассаларини нақд пул билан таъминлаш қайдномаси
  - 5-илова. Ўзбекистон Республикаси Марказий банкининг Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳри бўйича Бош бошқармалари ҳисоб-китоб касса маркази айланма кассасини нақд пул билан таъминлаш қайдномаси

Мазкур Йўриқнома Ўзбекистон Республикасининг "Ўзбекистон Республикасининг Марказий банки тўғрисида"ги, "Банклар ва банк фаолияти тўғрисида"ги қонунлари, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 9 январдаги ПФ-5296-сон "Ўзбекистон Республикаси Марказий банкининг фаолиятини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги Фармони ва Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 12 сентябрдаги ПҚ-3270-сон "Республика банк тизимини янада ривожлантириш ва барқарорлигини ошириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги қарорига мувофиқ Ўзбекистон Республикасида банклар томонидан нақд пул муомаласига доир ишларни ташкил этиш тартибини белгилайди.

1-БОБ. УМУМИЙ ҚОИДАЛАР

1. Ўзбекистон Республикаси Марказий банки ҳудудларда нақд пулларнинг захирасини шакллантириш ҳамда муомалага чиқарилмаган нақд пулларни сақлаш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Марказий банкининг Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳар бўйича Бош бошқармаларида (бундан буён матнда Бош бошқармалар деб юритилади) захира жамғармаларини ташкил этади.

2. Тижорат банклари ва уларнинг филиаллари (бундан буён матнда банклар деб юритилади) мижозларнинг нақд пулларга бўлган талабини ўз вақтида қондириш учун мажбурий тартибда айланма кассаларини, шунингдек нақд пуллар захирасини ташкил этадилар.

3. Ушбу Йўриқномада қуйидаги асосий тушунчалардан фойдаланилади:

нақд пуллар - Ўзбекистон Республикаси Марказий банки томонидан муомалага киритилган банкнотлар ва тангалар;

нақд пул муомаласи - товар ва хизматлар учун, шунингдек аҳоли, хўжалик юритувчи субъектлар ва банклар ўртасидаги ҳисоб-китобларни амалга оширишда банкнот ва танга кўринишида нақд пулларнинг узлуксиз ҳаракати;

АВ 17.04.2019 й. 3003-2-сон билан рўйхатга олинган МБ Бошқарувининг Қарорига мувофиқ тўртинчи хатбоши чиқариб ташланган

минимал лимит - банкларда нақд пул захираси қолдиғининг қуйи чегараси бўйича белгиланадиган меъёр;

АВ 17.04.2019 й. 3003-2-сон билан рўйхатга олинган МБ Бошқарувининг Қарорига мувофиқ бешинчи-ўн биринчи хатбошилар тўртинчи-ўнинчи хатбошилар деб ҳисоблансин

максимал лимит - Бош бошқармалар Ҳисоб-китоб касса марказлари (бундан буён матнда ҲККМ деб юритилади) ҳамда банклар айланма кассаларида кун охирида қолиши мумкин бўлган нақд пул қолдиғининг энг юқори чегарасини белгиладиган меъёр;

нақд пулларнинг захира жамғармаси - тегишли ҳудуддаги банкларни етарли миқдорда нақд пуллар билан таъминлаш мақсадида Бош бошқармаларда ташкил этилган банкнотлар ва тангаларнинг захираси;

нақд пул захираси - аҳоли ва хўжалик юритувчи субъектларнинг нақд пулга бўлган талабларини ўз вақтида ва тўлиқ кондирилишини таъминлаш мақсадида банкларда ташкил этилган банкнот ва тангаларнинг захираси;

нақд пуллар кирими - банк кассаларига банкнот ва танга кўринишидаги нақд пулларни тегишли ҳужжатлар асосида қабул қилиниши;

нақд пуллар чиқими - банк кассаларидан банкнот ва танга кўринишидаги нақд пулларни тегишли ҳужжатлар асосида чиқим қилиниши;

мадад пуллари - банкларнинг айланма кассаларини Бош бошқармаларнинг ХҚКМ айланма кассаларидаги, зарур ҳолларда захира жамғармаларидаги нақд пуллар ҳисобидан таъминлаш;

касса рамзлари - банк кассалари орқали нақд пулларнинг кирим манбалари ва чиқими мақсадлари бўйича таҳлил қилиш, шунингдек банклараро нақд пуллар ҳаракатини акс эттиришда фойдаланиладиган рамзлар тўплами.

2-БОБ. НАҚД ПУЛ МУОМАЛАСИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ

4. Банклар нақд пул муомаласининг ҳолатини мунтазам равишда ўрганадилар ва таҳлил қиладилар, шунингдек аҳоли ва хўжалик юритувчи субъектларнинг нақд пулга бўлган талабларини ўз вақтида кондирилишини таъминлайдилар.

5. Банклар:

банк кассаларида амалга оширилган нақд пулларнинг кирим ва чиқим амалиётларини таҳлил қилишда Ўзбекистон Республикаси Марказий банки Бошқаруви томонидан тасдиқланадиган касса рамзларидан фойдаланадилар;

банк кассаларига кирим қилинган нақд пулларни филиаллар, мижозлар ва кирим манбалари бўйича доимий равишда мониторинг қилиб борадилар;

нақд пуллар захирасини ташкил этадилар ва зарур бўлганда улардан фойдаланадилар;

мижозларнинг нақд пулга бўлган талабларини амалга ошириш учун банк кассаларида нақд пулларни етарли миқдорда бўлишини таъминлаш чораларини кўрадилар.

6. Хўжалик юритувчи субъектлар нақд пул тушумларини банкка топшириш тартиби ва муддатини ҳамда иш ҳақи ва унга тенглаштирилган тўловлар учун нақд пулларни банк кассасидан олиш муддатини, шунингдек ўз кассасида кун охирида қолиши мумкин бўлган нақд пул қолдиғига лимитни белгилаш бўйича ҳар йилнинг январь ойи мобайнида, янги ҳисобварақ очган мижозлар кейинги ойдан кечикмасдан, мазкур Йўриқноманинг 1-иловасидаги ҳисоб-китоб маълумотномасини икки нусхада тўлдирган ҳолда хизмат кўрсатувчи банкка тақдим этадилар.

Банк томонидан ушбу ҳисоб-китоб маълумотномаси хўжалик юритувчи субъект раҳбари билан биргаликда келишилган ҳолда тўлдирилгандан сўнг, ушбу маълумотноманинг бир нусхаси хўжалик юритувчи субъектга қайтарилади ва иккинчи нусхаси банкнинг нақд пул муомаласи бўлими (масъул ходим)да ҳар йил учун алоҳида тарзда йиғиб борилади. (АВ 17.04.2019 й. 3003-2-сон билан рўйхатга олинган МБ Бошқарувининг Қарори таҳриридаги хатбоши) (Олдинги таҳририга қаранг)

Мазкур ҳисоб-китоб маълумотномасининг алмашилиши хўжалик юритувчи субъект ва банк ўртасида электрон шаклда амалга оширилиши ҳам мумкин.

7. Банклар нақд пул муомаласининг ҳолатини ҳамда бу ҳолатни тавсифловчи кўрсаткичларни таҳлил қилиш асосида нақд пулларнинг банк кассаларига келиб тушиши, аҳоли ва хўжалик юритувчи субъектларнинг нақд пулга бўлган талабларини ўз вақтида қондиришга қаратилган таклифларни ишлаб чиқишлари ҳамда маҳаллий давлат ҳокимияти органларига киритишлари мумкин.

8. Бош бошқармалар зиммасига тегишли ҳудудда нақд пул муомаласига доир ишларни ташкил этиш ҳамда банкларнинг бу борадаги фаолиятини мониторинг қилган ҳолда мувофиқлаштириш ва тартибга солиш вазифаси юклатилади.

9. Бош бошқармалар:

тегишли ҳудудда нақд пул муомаласига доир ишларни ташкил этадилар ва уни самарали тарзда амалга оширилишини таъминлайдилар;

тегишли ҳудудда нақд пул муомаласининг ҳолатини ўрганадилар, банкларнинг касса айланмаларини, шунингдек нақд пул муомаласининг ҳолатини тавсифловчи кўрсаткичларни жамлайдилар ва таҳлил қиладилар, нақд пул муомаласини тартибга солишга ва банкларнинг фаолиятида аниқланган қоидабузарликларни бартараф этишга доир кўрсатмалар берадилар;

зарур ҳолларда нақд пулларни банк кассаларига келиб тушиши ва нақд пулдаги тўловларни белгиланган муддатларда тўланиши бўйича асосланган таклифларни тайёрлаб, маҳаллий давлат бошқаруви органлари муҳокамасига киритадилар;

тегишли ҳудуддаги аҳоли ва хўжалик юритувчи субъектларнинг нақд пулга бўлган талабини ўз вақтида қондирилишини таъминлаш мақсадида банклар ўртасида нақд пулларни қайта тақсимлайдилар.

3-БОБ. БАНК КАССАЛАРИДАГИ НАҚД ПУЛ ҚОЛДИҚЛАРИГА ЛИМИТЛАР БЕЛГИЛАШ ВА УЛАРГА РИОЯ ЭТИЛИШНИ НАЗОРАТ ҚИЛИШ

10. Ўзбекистон Республикаси ҳудудида банклар айланма кассаларига ҳамда Бош бошқармаларнинг ХККМ айланма кассаларига ва нақд пулларнинг захира жамғармаларига нақд пуллар қолдиқлари бўйича лимитлар белгиланиши шарт. (АВ 17.04.2019 й. 3003-2-сон билан рўйхатга олинган МБ Бошқарувининг Қарори таҳриридаги банд) (Олдинги таҳририга қаранг)

11. Банклар айланма кассаларидаги нақд пуллар қолдиғининг максимал лимитлари - Бош бошқармалар томонидан банклар билан биргаликда ўрнатилади ва заруриятга кўра ўзгартирилиши мумкин. (АВ 17.04.2019 й. 3003-2-сон билан рўйхатга олинган МБ Бошқарувининг Қарори таҳриридаги хатбоши) (Олдинги таҳририга қаранг)

Айланма кассадаги нақд пуллар қолдиғига максимал лимит - кун охирида банк айланма кассасида қолиши мумкин бўлган нақд пул қолдиғи суммасига нисбатан кейинги иш куни эрталаб ўз фаолиятини белгиланган тартибда давом эттиришлари учун зарур бўлган миқдорда ўрнатилади.

АВ 17.04.2019 й. 3003-2-сон билан рўйхатга олинган МБ Бошқарувининг Қарорига мувофиқ учинчи ва тўртинчи хатбошилар чиқариб ташланган

Нақд пулларнинг захираси бўйича минимал лимит мижозларнинг нақд пул маблағларига бўлган икки кунлик эҳтиёжлари доирасида ўрнатилади.

Бош бошқармалар ва банклар белгиланган нақд пул захираларининг энг кам миқдорини иш ҳақи, пенсия, стипендия ва ижтимоий нафақалар миқдорининг ўзгаришидан келиб чиққан ҳолда, мутаносиб равишда ўзгартириб боради.

12. Бош бошқармалар ҲҚКМ айланма кассаларидаги нақд пуллар қолдиғига ва нақд пуллар захира жамғармаларига лимитлар - Марказий банк томонидан, ҳар бир ҳудуднинг ўзига хос хусусиятлари инобатга олинган ҳолда белгиланади ва лозим бўлган тақдирда ўзгартирилади.

13. Кун охирига айланма кассада қолаётган нақд пуллар қолдиқ суммаси - банк айланма кассаси қолдиғига ўрнатилган лимитдан ошмаслиги лозим.

Банклар айланма кассалари учун белгиланган лимитдан ортиқча пуллар, нақд пуллар захирасига, ҲҚКМ айланма кассасидаги лимитдан ортиқча пуллар эса нақд пуллар захира фондига шу куни ўтказилиши шарт.

14. Банк кассаларидаги нақд пул қолдиқларига лимитлар ўрнатиш, уларни ўзгартириш ва унга риоя этилишига доир барча ёзишма, топшириқ ва кўрсатмалар фақат "Хизмат доирасида фойдаланиш учун" устхати қўйилган ҳолда ва ушбу ҳужжатлар билан ишлаш қоидаларига риоя қилган ҳолда амалга оширилади.

15. Банк кассаларидаги нақд пуллар қолдиқларига белгиланган лимитларга риоя этилиши Марказий банкнинг Нақд пул муомаласини ташкил этиш департаменти ва Бош бошқармалар томонидан баланс маълумотлари асосида мониторинг қилиб борилади.

16. Банк кассаларидаги нақд пул қолдиқларига ўрнатилган лимитларга доир маълумотларни тўплаш, умумлаштириш ва улардан фойдаланишда Ўзбекистон Республикасининг "Банк сири тўғрисида"ги Қонуни талабларга қатъий амал қилиниши лозим.

4-БОБ. ХЎЖАЛИК ЮРИТУВЧИ СУБЪЕКТ КАССАСИДАГИ НАҚД ПУЛЛАР ҚОЛДИҒИГА ЛИМИТ ЎРНАТИШ ВА НАҚД ПУЛ ТУШУМЛАРИНИ БАНК КАССАЛАРИГА ТОПШИРИШ

17. Хўжалик юритувчи субъектлар ўз кассаларида кассадаги нақд пул қолдиқлари лимити доирасида нақд пулларга эга бўлишлари мумкин. Хўжалик юритувчи субъектлар кассасидаги нақд пуллар қолдиғига лимит ўрнатиш тартиби фақат банкларда ўзининг алоҳида депозит ҳисобварағига, шунингдек кассасига эга бўлган хўжалик юритувчи субъектларга тааллуқлидир.

Хўжалик юритувчи субъектлар кассасидаги нақд пуллар қолдиғига лимит ҳар йили мижознинг банкка тақдим этган мазкур Йўриқноманинг 1-иловасидаги ҳисоб-китоб маълумотномасига асосан банклар томонидан хўжалик юритувчи субъектлар билан келишилган ҳолда, нақд пул айланмаси ва уларнинг ишлаш шароитини ҳисобга олган ҳолда ўрнатилади.

18. Хўжалик юритувчи субъектлар кассасидаги нақд пуллар қолдиғига лимитлар қуйидаги тартибда белгиланади:

доимий нақд пул тушумига эга ва тушум пулларини ҳар иш куни охирида банкка

топшириши лозим бўлган хўжалик юритувчи субъектлар учун - кейинги иш куни эрталаб ўз фаолиятини белгиланган тартибда давом эттиришлари учун зарур бўлган миқдорда (банк кассасига кирим қилиш учун топширилгандан сўнг кассага кирим қилинган нақд пуллар ўрнатилган лимитга киритилмайди); (АВ 28.12.2018 й. 3003-1-сон билан рўйхатга олинган МБ Бошқарувининг Қарори таҳриридаги хатбоши)

нақд пул тушумларини кейинги иш кунда банкка топшириши лозим бўлган хўжалик юритувчи субъектлар учун - ўртача бир кунлик нақд пул тушумидан ортик бўлмаган миқдорда;

нақд пул тушумларини бир неча кунда бир марта топшириш ҳуқуқига эга бўлган хўжалик юритувчи субъектлар учун - бир кунлик ўртача тушум суммаси ва уни банкка топшириши бўйича белгиланган муддатни инобатга олган ҳолда;

доимий нақд пул тушумига эга бўлмаган хўжалик юритувчи субъектлар учун - ўртача кунлик нақд пул харажатлари доирасида (иш ҳақи, вақтинчалик ишга лаёқатсизлик бўйича нафақа, мукофот пули, стипендия ва бошқа ижтимоий тўловлар учун харажатлардан ташқари).

Қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини тайёрловчи ва қайта ишловчи хўжалик юритувчи субъектлар кассаларидаги нақд пуллар қолдиғига ўрнатилган лимитга аҳолидан қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини харид қилиш мақсадида банкдан олинган нақд пуллар киритилмайди.

19. Мустақил балансга ва банкда алоҳида депозит ҳисобварағига эга бўлмаган бўлинмаларни ўз ичига олувчи хўжалик юритувчи субъектлар кассаси қолдиғига лимит ўрнатишда, ушбу таркибий бўлинмалар кассасидаги қолдиқлар ҳам инобатга олинаши лозим.

Бундай хўжалик юритувчи субъектларга ўрнатилган касса қолдиғи лимити, унинг таркибий бўлинмаларига, ушбу хўжалик юритувчи субъект раҳбарининг буйруғига асосан етказилади.

20. Хўжалик юритувчи субъект жойлашган ҳудуддан ташқарида фаолият юритувчи алоҳида балансга ва депозит ҳисобварағига эга бўлган ваколатхоналари, филиаллари ва бошқа алоҳида бўлинмалари кассаларидаги нақд пуллар қолдиқларига лимит, ушбу таркибий бўлинмаларнинг тегишли депозит ҳисобварақларига хизмат кўрсатувчи банклар томонидан белгиланади.

Хўжалик юритувчи субъектни банкларда бир неча депозит ҳисобварақлари мавжуд бўлган тақдирда, унинг кассасидаги нақд пуллар қолдиғига лимит, хўжалик юритувчи субъектнинг асосий талаб қилиб олингунча депозит ҳисобварағига хизмат кўрсатувчи банк томонидан ўрнатилади. Шундан сўнг, хўжалик юритувчи субъект кассасидаги нақд пуллар қолдиғига лимит белгиланганлиги тўғрисидаги хабарномани унинг бошқа депозит ҳисобварақлари очилган банкларга жўнатади.

21. Мазкур Йўриқноманинг 1-иловасидаги ҳисоб-китоб маълумотномасини банкка тақдим этмаган хўжалик юритувчи субъектларнинг касса қолдиғи лимити "нолга тенг" ва банкка топширилмаган нақд пуллари "лимитдан ортикча нақд пуллар" деб ҳисобланади.

22. Зарур ҳолларда хўжалик юритувчи субъект кассасидаги нақд пуллар қолдиғига ўрнатилган лимит суммаси йил давомида қайта кўриб чиқилиши мумкин. Касса айланмалари суммаси катта бўлмаган, савдо фаолияти билан шуғулланувчи хўжалик юритувчи субъектлари кассасида кун охирида қоладиган нақд пуллар лимити, бундай хўжалик юритувчи субъектлари раҳбарларининг розилиги билан банк томонидан 2 йилга тасдиқланиши мумкин.

23. Хўжалик юритувчи субъектлар ўз кассаларида нақд пулларни белгиланган

лимитлардан ортиқча миқдорда фақат ўз ходимларига иш ҳақи ва унга тенглаштирилган (нафақа, пенсия, стипендия ва бошқа ижтимоий) тўловларни тўлаш учун банкдан олинган кунни қўшиб ҳисоблаган ҳолда, 3 иш кунидан ортиқ бўлмаган муддат мобайнида сақлаш ҳуқуқига эга. Ушбу муддат тугагач, банкдан олинган ва белгиланган мақсад учун ишлатилмаган нақд пуллар банк кассаларига қайтарилиши лозим.

Хўжалик юритувчи субъектларига кутилаётган келгуси харажатлар учун белгиланган лимитдан ортиқ нақд пулларни ўз кассаларида йиғиб, тўплаб туришга рухсат этилмайди.

24. Кун охирида хўжалик юритувчи субъектлари кассаларидаги нақд пуллар қолдиғи хизмат кўрсатувчи банк томонидан ўрнатилган лимитдан ошмаслиги лозим. Хўжалик юритувчи субъектлари кассасидаги нақд пуллар қолдиғининг лимитдан ортиқча қисми, банклардаги ўз депозит ҳисобварағига кирим қилиш учун топширилиши шарт.

25. Хўжалик юритувчи субъектлар нақд пул тушумларини банклардаги депозит ҳисобварақларига кирим қилиш учун:

банкнинг айланма кассасига, мини банк кассасига ва махсус кассасига қонунчиликда белгиланган тартибда;

банкка топшириш учун инкассаторларга;

кейинчалик инкассаторлар орқали банкка топшириш учун хўжалик юритувчи субъектлар ҳузуридаги бирлашган кассаларга топширишлари мумкин.

26. Нақд пул тушумларини топшириш муддатлари ва тартиблари банклар томонидан хўжалик юритувчи субъект раҳбари билан келишилган ҳолда мазкур Йўриқноманинг 1-иловасидаги миқдорнинг ҳисоб-китоб маълумотномаси асосида белгиланади.

27. Банклар хўжалик юритувчи субъектлар томонидан нақд пул тушумларини ўз вақтида топширилишини доимий равишда мониторинг қилиб борадилар.

АВ 28.12.2018 й. 3003-1-сон билан рўйхатга олинган МБ Бошқарувининг Қарорига мувофиқ 28-банд ўз кучини йўқотган

28. Нақд пул тушумларини инкассация хизмати орқали топширадиган хўжалик юритувчи субъектлар бўйича ҳар куни инкассация бўлими банкнинг нақд пул муомаласи бўлими (масъул ходим)га нақд пул тушумларини топширмаган хўжалик юритувчи субъектлар тўғрисидаги маълумотномани тақдим этади.

29. Банкнинг нақд пул муомаласи бўлими (масъул ходим) нақд пул тушумига эга бўлган хўжалик юритувчи субъектлар томонидан нақд пул тушумларини инкассация хизматида ёки топширишнинг бошқа усуллари орқали банк кассасига топширмаганлигининг сабабини ўрганиб боради.

5-БОБ. БАНК КАССАЛАРИДАН МИЖОЗЛАРГА НАҚД ПУЛ БЕРИЛИШНИ ТАШКИЛ ЭТИШ

30. Аҳолига ва барча хўжалик юритувчи субъектларига банк кассаларидан нақд пулларни бериш, уларнинг банкдаги депозит ҳисобварақларидаги маблағлари доирасида, касса ҳужжатларида кўрсатилган мақсадлар учун амалга оширилади.

Қонунчиликда белгиланган ҳолларда аҳолига ва хўжалик юритувчи субъектларга уларнинг банкдаги ссуда ҳисобварақларидан нақд пуллар берилиши мумкин.

Банклар аҳолига ва хўжалик юритувчи субъектларига нақд пулларни уларнинг

биринчи талаби бўйича узлуксиз тарзда чиқим қилиб берилишини таъминлайдилар.

Бунда, банк кассаларидан миждозларга нақд пулларни чиқим қилиш, устувор равишда иш ҳақи ва унга тенглаштирилган тўловлар, пенсия, нафақа, стипендия, хизмат сафари харажатлари учун, шунингдек аҳоли омонатларини қайтариш ва унга ҳисобланган фоизларни тўлаш учун амалга оширилади.

31. Хўжалик юритувчи субъектларга, шу жумладан бюджет ташкилотларига иш ҳақи ва унга тенглаштирилган, бошқа ижтимоий тўловлар, стипендиялар учун нақд пулларни, уларнинг жамоа шартномалари ёки бошқа локал меъёрий ҳужжатларга асосан ҳамда хизмат кўрсатувчи банк билан келишилган муддатларда, банк кассаларидан олган ҳолда тўлайдилар.

32. Хўжалик юритувчи субъектларга иш ҳақи ва унга тенглаштирилган тўловлар учун банк кассаларидан нақд пулларни бериш муддатларини келишиш вақтида, банклар томонидан ойдаги барча кунларга нақд пулларни олувчи миждозларни (улар банк кассасидан оладиган нақд пуллар суммаларини) имкон қадар бир текисда тақсимлаш зарурлигини ҳисобга олиниши лозим.

33. Банклар нақд пуллар захирасини тартибга солиш ҳамда миждозларнинг нақд пулга бўлган талабларини ўз вақтида ва тўлиқ қондирилишига эришиш учун ҳар ойда мазкур Йўриқноманинг 2-иловасига мувофиқ "Иш ҳақи ва унга тенглаштирилган тўловларга банк кассаларидан нақд пулларни бериш календари"ни тузадилар.

Календарда хўжалик юритувчи субъектларига нақд пулларни беришнинг келишилган муддатлари ва бериладиган нақд пулларнинг аниқ миқдори ойма-ой қўйиб борилади.

Бунда, ойдаги барча кунлар, шу жумладан иш кунидан ташқари кунлар (дам олиш ва байрам кунлари) бўйича ҳам иш ҳақи ва унга тенглаштирилган тўловлар имкон қадар тенг тақсимлаб чиқиши лозим.

"Иш ҳақи ва унга тенглаштирилган тўловларга банк кассаларидан нақд пулларни бериш календари"га банк кассасидан иш ҳақи ва унга тенглаштирилган тўловлар учун бериладиган нақд пулларнинг барча суммаси киритилади. Календарга хўжалик юритувчи субъектлар ходимларига почта алоқа корхоналари орқали, шунингдек банклардаги жисмоний шахсларнинг омонат ёки банк пластик карта ҳисобварақларига пул маблағларини нақд пулсиз ҳисоб-китоблар орқали ўтказиладиган тўловларнинг суммалари киритилмайди.

Хўжалик юритувчи субъектларга иш ҳақи ва унга тенглаштирилган тўловларни тўлаш учун нақд пуллар банк кассасига нақд пул тушуми ҳолатидан келиб чиқиб календарда белгиланган муддатдан олдин берилиши мумкин.

34. Бош бошқармаларнинг ХҚКМ қонун ҳужжатларига мувофиқ белгиланган миждозларига нақд пулларни, улар билан келишилган муддатда ҳамда тегишли тўлов ҳужжати асосида берилади.

35. Иш ҳақи ва унга тенглаштирилган тўловлар, ижтимоий тўловлар, стипендияларни тўлаш муддатлари дам олиш ёки байрам кунларига тўғри келиб қолганида ушбу тўловларни тўлаш учун банклар томонидан хўжалик юритувчи субъектларга бир кун олдин нақд пуллар берилади.

Хўжалик юритувчи субъект ўз ходимлари билан меҳнат шартномасини бекор қилаётганида ёки уларнинг ходимлари меҳнат таътилига чиқаётганида, штатдан (рўйхатдан) ташқари ходимлар билан ҳисоб-китоблар амалга ошириладиганида, шунингдек хизмат сафари учун харажатлар банклар томонидан ушбу хўжалик юритувчи субъектларга нақд пуллар календарда белгилаб қўйилган муддатлардан қатъи назар

беради.

36. Бош бошқармалар тегишли ҳудудда иш ҳақи, пенсия, стипендия, нафақа ва бошқа ижтимоий тўловларни тўланиши аҳолини доимий равишда таҳлил қилиб, банклар томонидан хўжалик юритувчи субъектларнинг депозит ҳисобварақларидаги иш ҳақи, пенсия, стипендия, нафақа ва бошқа ижтимоий тўловлар учун зарур бўлган маблағлари доирасида ўз вақтида нақд пул билан таъминланишини мониторинг қилиб борадилар.

37. Амалга оширилган мониторинг натижасида банклар томонидан иш ҳақи ва ижтимоий тўловларни нақд пуллар билан таъминлашда кечикиш ёки узилишлар мавжудлиги аниқланса, Бош бошқармалар белгиланган тартибда тегишли ҳудуддаги банклар билан биргаликда нақд пулларни қайта тақсимлаш, шунингдек Бош бошқармалардан банкларга мадад пулларини ажратиш чораларини кўрадилар.

6-БОБ. БОШ БОШҚАРМАЛАР ТОМОНИДАН БАНКЛАРНИ НАҚД ПУЛЛАР БИЛАН ТАЪМИНЛАШ

38. Банклар томонидан нақд пулларни мижозларга бериш, биринчи навбатда банкларнинг айланма кассасидаги нақд пуллар, шунингдек нақд пуллар захираси ҳисобидан амалга оширилади.

Банклар мижозларининг нақд пулларга бўлган талабларини ўз кассаларида мавжуд бўлган ва барча манбалардан тушиши кутилаётган тушумлари ҳисобидан қондириш чораларини кўришлари лозим.

Банклар мижозларининг нақд пулларга бўлган талабини қондириш учун ҳар куни нақд пуллар айланмасини, жумладан кассадаги нақд пуллар, шунингдек нақд пуллар захирасини кун давомида тушиши кутилаётган нақд пул тушумлари нақд пулдаги харажатларни амалга ошириш учун етарлилигини таҳлил қилиб борадилар.

39. Агарда, банк кассасидаги нақд пуллар қолдиғи ва ўзининг кунлик нақд пул тушумлари кун давомида амалга оширилиши лозим бўлган нақд пулдаги чиқимларни қоплашга етарли эмаслиги аниқланса, у ҳолда банк ўз айланма кассасига мадад пулларини олиш учун олдиндан Бош бошқармаларга мазкур Йўриқноманинг 3-иловасига мувофиқ буюртма беради.

40. Бош бошқармалар:

Тегишли ҳудуддаги банклардан мадад пули олиш бўйича келиб тушган буюртмаларини ўрганиб, таҳлил қилиб чиқади;

банк айланма кассасига талаб қилинаётган мадад пуллари суммаси ва айланма кассаларни нақд пуллар билан таъминлашга рухсат беришни ҳисобга олиш учун 4-иловада келтирилган қайдномадан фойдаланилади (ушбу қайднома асосида банкларга мадад пулларини етказиш учун тегишли фармойиш тайёрланади);

тегишли ҳудуддаги банклар ўртасида нақд пулларни қайта тақсимлаш ёки Бош бошқармалар ХҚКМ айланма кассасидаги нақд пуллар ҳисобидан тижорат банкларини нақд пулга бўлган талабларини қондириш бўйича тезкор чораларни кўради.

41. Банклар айланма кассаларини нақд пуллар билан таъминлаш банкларнинг вакиллик ҳисобварағидаги маблағлар доирасида, зарур ҳолларда Бош бошқармаларнинг ХҚКМ захира жамғармаларидаги нақд пуллардан фойдаланган ҳолда, чекланмаган миқдорда амалга оширилади.

42. Бош бошқармалар ўзининг ҲҚКМдаги айланма кассасини зарур ҳолларда Марказий банкнинг захира жамғармасидаги нақд пуллар билан тўлдиришга рухсат сўраб, Ўзбекистон Республикаси Марказий банкига махсус дастур орқали телеграмма билан буюртма беради.

Мазкур телеграмма Бош бошқарма бошлиғи томонидан имзоланиб, Ўзбекистон Республикаси Марказий банкнинг Нақд пул муомаласини ташкил этиш департаментига юборилади.

Бош бошқармаларнинг ҲҚКМ айланма кассасини Марказий банкнинг захира жамғармасидаги нақд пуллар билан таъминлашга рухсат берилишини сўраб жўнатилган телеграммада қуйидагилар кўрсатилади:

дастлабки учта белги Бош бошқарманинг айланма кассасига нақд пул бериш ҳақида охириги марта олинган рухсатнома рақамининг охириги учта рақамига, охириги иккита рақами эса телеграмманинг тартиб рақамига мувофиқ бешта белгидан иборат назорат рақами (телеграммаларга ҳар йили янгиланадиган тартиб рақамлари қўйилади);

айланма кассани захира жамғармасидаги нақд пуллар билан таъминлашга рухсат сўраб берилган буюртма (кодли сўз билан);

айланма касса таъминлаш учун зарур бўлган нақд пул суммаси (кодли сўз билан).

43. Бош бошқармаларнинг ҲҚКМ айланма кассасини нақд пуллар билан таъминлашга рухсат сўраш, тегишли ҳудуддаги тижорат банкларидан келиб тушган буюртмалар ҳам ҳисобга олинган ҳолда амалга оширадилар.

44. Бош бошқармаларнинг ҲҚКМ айланма кассасини Марказий банкнинг захира жамғармасидаги нақд пул билан таъминлаш бўйича рухсатнома, буйруқ асосида Марказий банкнинг захира жамғармаларини тасарруф этиш ваколати берилган Марказий банк Раисининг ўринбосари томонидан имзоланади ва махсус дастур орқали юборилади.

45. Бош бошқармаларнинг ҲҚКМ айланма кассасидан банкларнинг айланма кассаларига мадад пулларини етказиб бериш, Бош бошқармалар фармойишига асосан, инкассация хизмати томонидан амалга оширилади.

46. Ўзбекистон Республикаси Марказий банки Нақд пул муомаласини ташкил этиш департаменти Бош бошқармаларнинг ҲҚКМ айланма кассасини мадад пуллар билан таъминлаш бўйича олинган буюртмалар ва берилган рухсатномалар ҳисоб-китобларини юритадилар.

Бош бошқармаларнинг ҲҚКМ айланма кассасини нақд пуллар билан таъминлаш учун сўралаётган буюртмалар ва берилаётган рухсатномалар ҳисобини юритиш учун мазкур Йўриқноманинг 5-иловасига мувофиқ қайдномадан фойдаланилади.

7-БОБ. БОШ БОШҚАРМАЛАР ТОМОНИДАН ТЕГИШЛИ ҲУДУДДАГИ БАНКЛАР ЎРТАСИДА НАҚД ПУЛЛАРНИ ҚАЙТА ТАҚСИМЛАШ

47. Тегишли ҳудуддаги банкларни нақд пулга бўлган талабларини ўз вақтида қондириш мақсадида нақд пулларни банклар ўртасида қайта тақсимланиши Бош бошқармалар томонидан амалга оширилади.

48. Банклар, айланма кассасидаги ва нақд пуллар захирасидаги қолдиқлари, шунингдек кунлик нақд пул тушумлари кун давомида амалга оширилиши лозим бўлган нақд пулдаги чиқимларни қоплашдан ортиб қолган ҳолларда, нақд пулларни 10198 - "Марказий банкка топшириладиган нақд пуллар захираси" ҳисобварағига кирим қилади.

49. Банкларнинг 10198 - "Марказий банкка топшириладиган нақд пуллар захираси" ҳисобварағидаги қолдиқлардан келиб чиққан ҳолда Бош бошқармаларнинг тегишли фармойишларига асосан эҳтиёжидан ортиқча нақд пуллар ҲҚКМга ёки нақд пул сўраб буюртма берган банкларга жўнатилади.

50. Банклардан нақд пулларни Бош бошқармаларнинг ҲҚКМ айланма кассасига олиб келиш ёки қайта тақсимлаш ҳисобига бошқа банкларга етказиб бериш Бош бошқармалар фармойишига асосан, инкассация хизмати томонидан амалга оширилади.

8-БОБ. ЯКУНИЙ ҚОИДА

51. Мазкур Йўриқнома талабларининг бузилишида айбдор бўлган шахслар қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда жавобгарликка тортилади.

Йўриқномага
1-ИЛОВА

АВ 17.04.2019 й. 3003-2-сон билан рўйхатга олинган МБ Бошқарувининг Қарори таҳриридаги илова (Олдинги таҳририга қаранг)

Ҳисоб-китоб маълумотномаси

20__ йил учун			
Хўжалик юритувчи субъект номи			
Банк номи			
<i>минг сўм</i>			
Кўрсаткич номи	Хўжалик юритувчи субъект томонидан лойиҳалаштирилди		Банк томонидан ўрнатилди*
	20__ йил амалда	20__ йил учун лойиҳа	
I. КАССА ҚОЛДИҒИГА ЛИМИТ ЎРНАТИШ ТАРТИБИ			
1. Ўтган йили банк кассасига топширилган нақд пуллар суммаси			
Шу жумладан:			
1.1. Ўртача бир ойда топширилган сумма (1./12 ойга)			
1.2. Ўртача бир кунда топширилган сумма (1.1./иш			

кунларига)			
2. Ўтган йил давомида хўжалик юритувчи субъекти кассасидан қилинган харажатлар суммаси			
Шу жумладан:			
2.1. Ўртача бир ойлик харажатлар суммаси (2/12 ойга)			
2.2. Ўртача бир кунлик харажатлар суммаси (2.1./иш кунларига)			
3. Хўжалик юритувчи субъекти кассасидаги нақд пуллар қолдиқ лимити			
II. НАҚД ПУЛЛАРНИ ТОПШИРИШ ТАРТИБИ ВА МУДДАТЛАРИ			
1. Нақд пулдаги тушумларни топшириш тартиби			
2. Нақд пулдаги тушумларни топшириш муддатлари			
III. НАҚД ПУЛДА ТўЛАНДИГАН ИШ ҲАҚИ ВА УНГА ТЕНГЛАШТИРИЛГАН ТўЛОВЛАР			
1. Нақд пулда тўланадиган иш ҳақи ва унга тенглаштирилган тўловларни амалга ошириш санаси			
Шу жумладан:			
1.1. Аванс			
1.2. Ойлик			
1.3. Бошқалар			

*) банклар томонидан хўжалик юритувчи субъектлар билан келишилган ҳолда кассага нақд пуллар қолдиги лимити, нақд пул тушумини топшириш тартиби, муддати ва нақд пулда иш ҳақи ва унга тенглаштирилган тўловларни амалга ошириш санаси қатори тўлдирилади.

Хўжалик юритувчи субъект раҳбари (имзо) Ф.И.О

Бош (катта) бухгалтер ёки унинг мажбуриятларини бажарувчи шахс (имзо) Ф.И.О

Банк раҳбари (имзо) Ф.И.О

**Иш ҳақи ва унга тенглаштирилган тўловларга банк
кассаларидан нақд пулларни бериш календари**

20____ йилнинг _____ ойи учун

Банкнинг номи

минг сўм

Талаб қилиб олингунча депозит ҳисобварағи рақами	Хўжалик юритувчи субъектнинг номи	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	х.к.	30	Жами ойда	
Жами																					

Банк раҳбари

(имзо)

Ф.И.О

**Айланма кассани нақд пуллар билан таъминлаш учун
БУЮРТМА**

Банк номи ва рақами (МФО)	Нақд пул олиш санаси	Зарур бўлган нақд пул суммаси (млн.сўмда)
1	2	3

Банк раҳбари

(имзо)

Ф.И.О

АВ 17.04.2019 й. 3003-2-сон билан рўйхатга олинган МБ Бошқарувининг Қарори таҳриридаги илова (Олдинги таҳририга қаранг)

Банк айланма кассасини
ички ҳудудий мувофиқлаштириш
тартибида таъминлашга
рухсат берилсин
_____ (млн.сўм)

Банк айланма кассасини мадад
пуллари ҳисобига таъминлаш
_____ (млн.сўм)

Марказий банкнинг
_____ вилояти
(республикаси, шаҳри) бўйича
Бош бошқармаси бошлиғи
_____ (имзо)

_____ вилояти (республикаси, шаҳри) бўйича
банк айланма кассаларини нақд пул билан таъминлаш
ҚАЙДНОМАСИ

20__ йил " __ " _____ учун

млн сўм

т/р	Банклар номи	Нақд пул сўраб берилган буюртманинг санаси	Сўралаётган нақд пул суммаси	Нақд пул олишга рухсат берилди		
				Ҳисоб-китоб касса марказининг айланма кассаларидаги нақд пуллар ҳисобидан	Ҳудудда нақд пулларни қайта тақсимлаш ҳисобидан	Марказий банкнинг Захира фондидан
				Сумма	Сумма	Сумма
1	2	3	4	5	6	7

Нақд пул муомаласини ташкил этиш
бошқармаси бошлиғи

(имзо)

Ф.И.О

Йўриқномага
5-ИЛОВА

Рухсат берилган мадад
пулининг умумий суммаси
_____ (млн. сўм)

Марказий банк Раиси ўринбосари
_____ ИМЗО

**Ўзбекистон Республикаси Марказий банкнинг
Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар
ва Тошкент шаҳри бўйича Бош бошқармалари
ҳисоб-китоб касса маркази айланма кассасини
нақд пул билан таъминлаш
ҚАЙДНОМАСИ**

20 ____ йил " ____ " _____ учун

млн сўм

т/р	Бош Бошқарма номи	Нақд пул сўраб, берилган телеграммалар санаси	Сўралаётган нақд пул суммаси	Бош бошқарма томонидан жўнатилган телеграммаларнинг рақами N	Нақд пул олишга рухсат берилди		
					калит	суммаси	Рухсатном а рақами
1	2	3	4	5	6	7	8

Нақд пул муомаласини ташкил этиш
департаменти директори

(имзо)

Ф.И.О

Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси (www.lex.uz),
2018 йил 2 май

"Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами",
2018 йил 7 май, 18-сон, 372-модда

